

شناخت نسبت «توسعه» و «تجدد» با «عقل و عقلانیت» از سویی و «دین‌شناسی و دین‌داری» از سوی دیگر، دغدغه بسیاری از روشنفکران دانشگاهی و روشن‌اندیشان حوزوی ایران در سال‌های اخیر بوده و آثار فراوانی پیرامون آن پدید آمده است؛ تا آن‌جا که می‌توان طیف وسیعی از نگرش‌ها و ایستارها را در این زمینه شناسایی کرد. در این بخش دو دیدگاه که شاید بتوان آن‌ها را در دو سر این طیف جای داد توسط نمایندگان یا باورمندان به هر یک، تشریح و تبیین شده است. از سویی دیدگاه کسانی که معتقد به برگرفتن تمام و کمال ریشه‌ها و میوه‌های مدرنیته از جمله توسعه هستند و برخورد گزینشی را زمینه‌ساز آشفستگی و پریشانی اندیشه و زندگی دین‌داران و سرگردانی و نابه‌سامانی امور جامعه می‌دانند؛ و از سوی دیگر باور کسانی که اگرچه میوه‌های مدرنیته همچون توسعه را دارای پیوندی ژرف با ریشه‌های آن می‌دانند اما به کنار گذاشتن هر دو و درانداختن طرحی نو می‌اندیشند. بدون شک برگرفتن هر یک از این دو اندیشه، ما را به نگاهی متفاوت در گزینش الگوی پیشرفت برای کشور خواهد رساند و به کارگیری توصیه‌ها و تجویزهای هر یک، جامعه ایران را در شرایط متفاوتی از پیشرفت قرار خواهد داد. هر دو سوی این مباحثه، دیدگاه خویش را مستند به عقلانیت می‌دانند و بر پایه نوعی دین‌شناسی به ارائه راهکارهای مورد نظر خویش می‌پردازند. به همین دلیل نمی‌توان قضاوتی عجولانه درباره اندیشه‌ها و یافته‌های هیچ‌یک داشت. به‌ویژه از آن‌جا که هر دو سر این طیف نسبتی نیز با آموزه‌ها و باورهای دینی ما برقرار می‌کنند، دقت مضاعفی برای درک دیدگاه هر یک و استفاده مستمر یا موردی از آن ضروری به‌نظر می‌رسد. خراسان با تأکید بر مبنای خود در فراهم نمودن زمینه تضارب آراء، تلاش نموده که اصل دیدگاه‌های صاحب‌نظران هر یک از این رویکردها را بازتاب دهد؛ بدون آنکه اصراری بر نقد آن‌ها داشته باشد. البته نقدها و نظرها پیرامون هر یک از این گفت‌وگوها می‌توانند در شماره آینده بازتاب یابند. به هر حال آشنایی با این نگرش‌ها هم می‌تواند توان اندیشه‌ورزی جامعه ما را در یافتن الگویی مناسب برای پیشرفت افزایش دهد و هم می‌تواند به یاری دست‌اندرکاران و مدیران توسعه در کشور برای اتخاذ تصمیماتی سنجیده‌تر بیاید.

روایت نزدیک از عقل غربی

عکس: علی شاطری

